
Stephen Mansfield

Az atomháború túlélőinek emlékei

Susan Southard, Nagaszaki: Élet az atomháború után című könyvének bemutatása (Viking, 2015, 416 o.)

2015. augusztus. Súlyos vallomások hónapja: érzelmes beszámolók büntudatról, gyászról, szörnyülködésről, bűnbánatról, vezeklésről, és azok számára, akiknek nem sikerült túltenniük magukat a múlton, menekülésről.

Minden bizonnyal, Hirohito császár – posztumusz nevén Sóva császár – volt az, aki a gyaszt és tragédiát megfelelően felhasználva először tért ki a felelősségvállalás alól, mikor a második világháború végén beszédet mondott népének Japán kapitulációjáról.

A császár arra hivatkozva, hogy az ellenség egy „új és minden eddiginél kegyetlenebb bombát” kezdett el alkalmazni, Susan Southard szerző szavaival élve, „hősies és emberi cselekedetként” beszélt Japán megadásáról, amely vélhetően a teljes kihalástól mentette meg a civilizációt.

Miután 1945 augusztusában ledobták a bombákat Hirosimára és Nagaszakira, a japán katonák tombolni kezdtek, és ez „végigsöpört Sanghajon, Nankingen és más kínai városokon, ahol lemészároltak, megcsonkítottak és megkínóztak több millió kínai katonát és civilt”, írja Southard „Nagaszaki: Élet az atomháború után” című új könyvében. A háború utáni években a japán gyerekek nem tanultak olyan incidensekről, mint a manilai nemi erőszakhullám vagy a csungkingi lakóövezetek szőnyegbombázása 1938-ban.

Southard könyvében Nagaszaki lerombolásáról és annak következményeiről ír, s egyben ügyesen és részletesen felvázolja a bombázás előtti város képét, különös tekintettel a korszak politikai helyzetére, hiszen Japán ekkor lépett be egy olyan periódusba, amelyet később

kurotaninak (szó szerint „a sötét völgy”) neveztek el.

Már azelőtt, hogy 1945. augusztus 9-én ledobták volna a bombát, rengeteg nagaszaki lakos alultáplált volt. Arra kényszerültek, hogy „makkon, fűrészporon, szójababdarán, burgonyaszáron, mogyoróhéjon, sütőtökkásán, fehérjeforrásként pedig bogarakon, gilisztákon, rágcslók húsán és kígyókon” éljenek.

Egy lehetséges megszállásra készülve, a legyengült lakosoktól is elvárták, hogy bambusz lándzsákkal részt vegyenek a háborús gyakorlatokon. Szánalmasan hangzik fából készült kézi harceszközökkel szembeszállni egy öttonnás plutóniumbombával, amely 21 000 tonna TNT erejével ér fel és infravörös hősugaraival azonnal „szénné égetik az emberi és állati szöveteket, illetve elporlasztják a belső szerveket.” Ez is csak hangsúlyozza a japán hatóságok illúzióit, amelyeknek már teljes tudomásuk volt a Hirosima elleni támadásról.

Southard mind a japán, mind pedig az amerikai háborús propagandát is megvizsgálja – mindkét esetben az ellenség emberi mivoltából való kivetköztetése volt a cél. Az ennek következtében létrejövő irracionális és vérszomjjal teli légkör szentesítette az elképzelhetlent: civilek tömeges kizsigerelését. A japán jellemet értékelve a szerző egy korabeli Time folyóirat cikkéből idéz: „Talán ők is emberek. Bár... semmi jelét nem mutatják.”

A könyv egy példát említ arra, hogy mennyire eltökélt volt és milyen makacsul ragaszkodott az Egyesült Államok hadügyminisztériuma ahhoz, hogy ledobja a bombát Nagaszakira. Még az az információ sem tántorította el őket a támadástól, hogy tudták, van egy hadifogolytábor nem messze a város központjától. Nem igazán foglalkoztak az atombomba áldozatainak sorsával. Az amerikai tudósok nem végeztek kutatásokat arra vonatkozóan, hogy milyen hatásai lehetnek a magas sugárfertőzésnek, és a lehetséges áldozatok orvosi ellátását sem tanulmányozták.

Mint kiderült, a sugárfertőzés számtalan egyéb reakció mellett bőr-, vér-, májproblémákat, az endokrin rendszer betegségeit, leukémiát, belső vérzést, alacsony vérszétszámot, hányingert és állandó keloid hegeket okoz. Sok csecsemő, akit még az anyaméhben ért sugárzás, agysérült, fejlődésében visszamaradott vagy fogyatékos lett. A túlélőknek meg kellett birkózniuk annak az emlékével, amit Robert Jay Lifton pszichiáter könyvében a „halálos pusztítás nyomán hirtelen és egész lényt betöltően bekövetkező személyes megsemmisülés érzésének” nevez.

Southard hitelessége a témát illetően vitathatatlan. Már folyékonyan beszélt japánul, amikor végzős középiskolai osztályával először jutott el Nagaszakiba. Felnőttként számtalanszor járt ott, és így átfogó interjút tudott készíteni számos atombomba-túlélővel (japánul *hibakusával*), akiknek a fizikai trauma és romló egészsége még nem gyengítette emlékezetét.

A nukleáris kazán túlélőiként Nagaszaki áldozatainak a remény és az állhatatosság példaképvé kellett volna válniuk. Mint most kiderült, sok japán szemében azonban ők a szegény, sőt a közgúny tárgyai voltak. A legironikusabb, hogy ezeket az áldozatokat, egy groteszk tudományos kísérlet áldozatait, saját honfitársaik is groteszk figuraként kezelték. Még elitélendőbb az a diszkrimináció, amely a *hibakusák* gyermekeivel és unokáival szemben nyilvánul meg évtizedekkel az események után. Ha felfedik kilétüket, az akár munkahelyi alkalmazásuk megtagadását vagy házassági szándékaik megghiúsulását is jelenheti.

A tárgy nehézsége ellenére Southard magával ragadó elbeszélő stílusban ír, ezzel lendíti át az olvasót a nukleáris megsemmisítés és utóhatása fantazmagórikus horrorján. A téma természetéből adódóan azonban könyörtelen beszámolójához az olvasóknak meg kell erősíteniük magukat. Southard egy fiatal nőről ír, aki a robbanás után a romok között bolyong, vödört cipel, „a vödörben egy fiatal lányka feje, mindössze ennyit talált meg a családjából”.

Megkérdeztem Southardot, hogyan volt képes érzelmileg megbirkózni beszélgető alanyainak megrázó beszámolójával.

„Gyakran szünetet kellett tartanom, hogy befejezzek egy szegmenst – magyarázta, hozzáté-

ve, hogy az egyik, ami segítette, „az a gondolat volt, hogy ezeket a történeteket el kell mesélni, és ha a túlélők ezt kibírták, akkor én is meg fogom találni a módját, hogy írjak róla.”

Ez eszembe juttatta, hogy mit mondott munkája értelmét keresve a frontvonalon dolgozó Emma Daly hadi tudósító: „a cél az, hogy senki se mentegetőzhessen: én nem is tudtam.”

(*The Japan Times*)

Oliver Wang

Kínai negyed

Erika Lee *The Making of Asian America: A History* [Az ázsiai Amerika létrehozásának története] c. műve (Simon & Schuster, 2015, 519 pp.)

Erika Lee magával ragadó, „The Making of Asian America: A History” [Az ázsiai Amerika létrehozásának története] című könyvében azt állítja, hogy az ázsiai-amerikaiak folyamatosan a „jó ázsiaiak” és „rossz ázsiaiak” címkei között elhelyezkedő skálán mozognak – a bevándorlásuk és letelepedésük hátterében álló változékony és gyakran „ellentmondásos politikai játszmáktól függően. „Megvetett kisebbség” voltunk, amikor az ázsiai bevándorlók a 19. és 20. század elején a fehérek munkahelyeit fenyegették, mégis, a hidegháború óta a „minta-kisebbség” kifejezéssel illették őket, amely felértékelte az amerikai meritokrácia ígéretét. Az a szeszélyes könnyedség, amellyel ezeket a címkeket cseréltetik, jól mutatja, hogy ingatag társadalmi helyzetük milyen mértékben nyugszik azon, hogy mennyire tekintik őket hasznosnak: mint olcsó munkaerőt, mint antikommunista emigránsokat, vagy mint túlteljesítőket, akik arra hívtak, hogy sikerükkel megszegyenítsenek más színes bőrű közösségeket. Miközben végrehajtották ezt a „feladatot”, mondja Lee, az ázsiai-amerikaiak nemcsak újra-definiálták a bevándorlási politikát és a származási kategóriákat, hanem „a valódi tartalmát [is] annak, hogy mit jelent amerikaiak lenni”.